

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΜΣ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ, ΕΘΝΙΚΗ,
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ
Ακαδημαϊκό Έτος 2020-2021**

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ & ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΚΑΘ. ΑΘ. ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης

I. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Τα τελευταία χρόνια ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών, περιφερειών και πόλεων διαμορφώνουν, πριν από την αναπτυξιακή στρατηγική και το αναπτυξιακό ή το επιχειρησιακό τους πρόγραμμα, το στρατηγικό αναπτυξιακό όραμά τους.
- Η διαμόρφωση του στρατηγικού αναπτυξιακού οράματος συμβάλλει καθοριστικά στον ορθολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό και στην αποτελεσματική επίτευξη των αναπτυξιακών τους στόχων.

Στην διαμόρφωση του Οράματος οι τοπικές κοινωνίες πρέπει να αντιμετωπίσουν την μεταβαλλόμενη κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα και τις νέες ανάγκες, όπως:

- Οι Δημογραφικές Αλλαγές (Γήρανση, Ανάγκες της Οικογένειας, Μετανάστευση)
- Οι εξελίξεις στην Αγορά Εργασίας
- Η αύξουσα σημασία των Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνιών (ΤΠΕ)
- Οι μετακινήσεις των πολιτών (Μαζικές Μεταφορές, Ηλεκτροκίνηση, προκαλούμενη ρύπανση, κ.λπ.)
- Η Πολιτιστική πολυμορφία

Η διαμόρφωση του οράματος προκύπτει από μια συμμετοχική διαδικασία για την αποτύπωση του επιθυμητού μέλλοντος της χώρας, της περιφέρειας ή της πόλης, με ολοκληρωμένη αντιμετώπιση όλων των ζητημάτων που την αφορούν:

- την Φυσιογνωμία της Πόλης ή της Περιφέρειας
- την Ανάπτυξη, τις Επενδύσεις, την Απασχόληση
- τις Στρατηγικές Υποδομές

- την Κοινωνική Συνοχή, τις Υπηρεσίες, την Κατοικία, την Ασφάλεια και τον Τρόπο Ζωής
- το Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη
- την Πολιτιστική Ανάπτυξη και την Δημιουργική Τάξη
- την Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην δημιουργία Έξυπνης Πόλης ή Περιφέρειας
- την Ολοκλήρωση των ως άνω τομέων στην αναπτυξιακή προσπάθεια

2. Το Στρατηγικό Αναπτυξιακό Όραμα ως Προϋπόθεση της Στρατηγικής και του Προγραμματισμού

- Πριν από την διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής μιας χώρας ή μιας περιφέρειας και πριν από την κατάρτιση των επιχειρησιακών προγραμμάτων είναι αναγκαία η διατύπωση, μέσω διαδικασιών διαβούλευσης και συναίνεσης τοπικών αναπτυξιακών και κοινωνικών φορέων και κατοίκων, του Αναπτυξιακού-Στρατηγικού Οράματος.

ΟΡΑΜΑ

```
graph TD; A[ΟΡΑΜΑ] --> B[ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ]; B --> C[ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ];
```

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Στρατηγικό Σχέδιο
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Κλαδικές Πολιτικές
Ειδικές Χωρικές Πολιτικές

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Κανονισμοί - Οδηγοί
Φορείς Εφαρμογής
Έργα - Δράσεις

- Το Αναπτυξιακό Όραμα προηγείται της κατάρτισης και της εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων και είναι το **πρώτο βήμα** για την έκφραση και την προσέγγιση των επιθυμητών αλλαγών και την επιθυμητή πορεία προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη: οικονομική, κοινωνική και οικολογική.

- Το Αναπτυξιακό Όραμα είναι μια ολοκληρωμένη, ορθολογική, διαισθητική και προοπτική αναπαράσταση του επιθυμητού μέλλοντος της χώρας ή της περιφέρειας. Εμπλέκει φορείς και κατοίκους και προτείνει ένα πλαίσιο ισόρροπης και συνεκτικής παρέμβασης για την υλοποίηση μιας συναινετικά διαμορφωμένης αναπτυξιακής πορείας.
- Αυτή η πορεία οδηγεί στην ολοκληρωμένη οικονομική, κοινωνική και οικολογική ανάπτυξη, ή άλλως στην αειφόρο ανάπτυξη.

Ο κύριος στόχος της Αειφόρου Ανάπτυξης είναι να καθορίσει τα βιώσιμα σχήματα που συνδυάζουν τις τρεις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας:

- την οικονομική
- την κοινωνική, και
- την οικολογική

Σε αυτές τις πτυχές προστίθεται και το ζήτημα της υλοποίησης των πολιτικών και των σχετικών με την Αειφόρο Ανάπτυξη δράσεων, που αφορά την **διακυβέρνηση**, και η οποία αναφέρεται στη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων στη διαδικασία της λήψης των αποφάσεων – Πολίτες, Επιχειρήσεις, Κοινωνικοοικονομικοί φορείς, Αυτοδιοίκηση και Αιρετοί, κτλ. Έτσι η διακυβέρνηση διαμορφώνει μια συγκροτημένη **μορφή συμμετοχικής δημοκρατίας**, που σχηματοποιεί την ανάπτυξη ως εξής:

Η ανάπτυξη έτσι όπως διασαφηνίζεται παραπάνω έχει σαφώς χωρική διάσταση που μπορεί να αναφέρεται σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Με βάση τις δύο πρώτες πτυχές στην χωρική μονάδα αναφοράς διαμορφώνονται:

- Οικονομική Επίδραση, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, η προσέλκυση επενδύσεων, η δημιουργία εισοδημάτων, η αξιοποίηση τοπικών πόρων, κτλ.
- Κοινωνική Επίδραση, όπως η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, η ισόρροπη ανάπτυξη των εδαφικών ενότητων, η αλληλεγγύη των γενεών, η ενίσχυση της απασχόλησης, η ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών, κτλ.

Οι οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες εντούτοις μπορούν να δημιουργήσουν αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική πτυχή της ανάπτυξης, όπως

- σπατάλη φυσικών πόρων
- παραγωγή απορριμμάτων
- ρύπανση της ατμόσφαιρας, του εδάφους, του υδροφόρου ορίζοντα
- ρύπανση προερχόμενη από τις μεταφορές
- υποβάθμιση της ποιότητας ζωής
- καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον

Η πρόληψη των επιπτώσεων αυτών αφορά:

Πρώτον,

- την λήψη σχετικών αποφάσεων και την διαμόρφωση ειδικών πολιτικών.

Δεύτερον,

- την ανάπτυξη οικολογικής συμπεριφοράς στους πολίτες
- την ευαισθητοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων

Η πορεία στην αειφόρο ανάπτυξη διαμορφώνεται από τις συναινετικές διαδικασίες και αποτυπώνεται αρχικά στο Αναπτυξιακό Όραμα.

III. Στάδια Διαμόρφωσης του Στρατηγικού Αναπτυξιακού Οράματος

3.1. Ανάλυση της παρούσας κατάστασης (Που βρισκόμαστε σήμερα;)

- Σε αυτό το στάδιο αξιολογείται η δυναμική της περιφέρειας, η κλαδική διάρθρωση, τα τοπικά πλεονεκτήματα. Αξιολογούμε στο σύνολό τους δεδομένα δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, γεωμορφολογικά, περιβαλλοντικά. Η ανάλυση πλεονεκτημάτων-αδυναμιών και κινδύνων ευκαιριών (SWOT Analysis) είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στο στάδιο αυτό.
- Η συμμετοχή φορέων και κατοίκων διασφαλίζεται με ημερίδες, στρογγυλά τραπέζια, θεματικά (κλαδικά ή τομεακά) ατελιέ, συμπλήρωση ερωτηματολογίων κτλ, και υποστηρίζεται με ειδικές μελέτες, εκθέσεις και αναλύσεις.

3. 2. **Ανάλυση των τάσεων (Που πηγαίνουμε;)**

- Στο στάδιο αυτό διαμορφώνονται σενάρια για την απεικόνιση του μέλλοντος, βάσει της παρούσας κατάστασης και των τάσεων που επικρατούν στην χώρα, στην περιφέρεια ή στην πόλη. Τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της μελλοντικής κατάστασης που προσδιορίζεται με τα σενάρια τάσης, βοηθούν στην τεκμηρίωση μιας στροφής-αλλαγής της αναπτυξιακής πορείας.

Σενάρια

- *Τάσεων*

Πώς θα εξελιχθεί αναπτυξιακά η Περιφέρεια χωρίς οργανωμένη παρέμβαση

- *Αισιόδοξο*

Πώς θα εξελιχθεί αναπτυξιακά η Περιφέρεια, αν επικρατήσουν ευνοϊκοί παράγοντες για την ανάπτυξή της

- *Απαισιόδοξο*

Πώς θα εξελιχθεί αναπτυξιακά η Περιφέρεια, αν επικρατήσουν δυσμενείς παράγοντες για την ανάπτυξή της

- *Κανονιστικό*

Πώς θέλουμε να αναπτυχθεί η Περιφέρεια, με την κατάρτιση και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού Προγράμματος

3.3. Το Όραμα (Που θέλουμε να πάμε;)

- Στο τρίτο στάδιο διαμορφώνεται ένα κοινά αποδεκτό όραμα για ένα επιθυμητό μέλλον. Στο στάδιο αυτό απαιτείται επίσης η ενεργοποίηση-συμμετοχή φορέων και πολιτών, με τα μέσα που αξιοποιούνται και στο πρώτο στάδιο. Εκδίδεται Οδηγός Διαβούλευσης για την ενημέρωση των φορέων και των πολιτών για τις ημερομηνίες και τους τόπους των ειδικών εκδηλώσεων-συναντήσεων για την διαμόρφωση του Αναπτυξιακού Οράματος.

3.4. Διαμόρφωση κατευθύνσεων και δράσεων (Πως υλοποιούμε το όραμα;)

- Στο στάδιο αυτό προσδιορίζονται οι κατευθύνσεις και οι απαιτούμενες δράσεις για την υλοποίηση του επιλεγέντος αναπτυξιακού οράματος. Προσδιορίζονται οι διαδικασίες, ο χρονικός προγραμματισμός, οι αρμοδιότητες και τα μέσα για την υλοποίηση του προγράμματος (Πως, πότε, ποιος, με τι;)

Ειδικότερα θέματα του σταδίου είναι:

- η κλαδική εξειδίκευση των απαιτούμενων δράσεων υλοποίησης του οράματος
- ο προσδιορισμός υπευθύνων υλοποίησης και σχετικών παραδοτέων
- η διασφάλιση της ενσωμάτωσης του οράματος στο σύνολο των αξόνων και των μέτρων του προγράμματος και στον χρονικό προγραμματισμό του.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

3.5. Διαμόρφωση ενός μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης (Πως αξιολογούμε τις εξελίξεις;)

- Στο στάδιο αυτό διαμορφώνονται διαδικασίες και δείκτες αξιολόγησης και δημιουργείται μια επιτροπή παρακολούθησης της υλοποίησης του οράματος.
- Η επιτροπή παρακολουθεί, αξιολογεί και ενημερώνει διοίκηση, φορείς και κατοίκους σε τακτά χρονικά διαστήματα σχετικά με την υλοποίηση του οράματος και την ενσωμάτωσή του στον προγραμματισμό και προτείνει σχετικές παρεμβάσεις και βελτιώσεις.

IV. Ο ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΟΡΑΜΑΤΟΣ

Η χρησιμότητα του Αναπτυξιακού Οράματος στον Σχεδιασμό και τον Προγραμματισμό είναι πολλαπλή, δεδομένου ότι **το Όραμα διαμορφώνει την στρατηγική της αστικής και της περιφερειακής ανάπτυξης.**

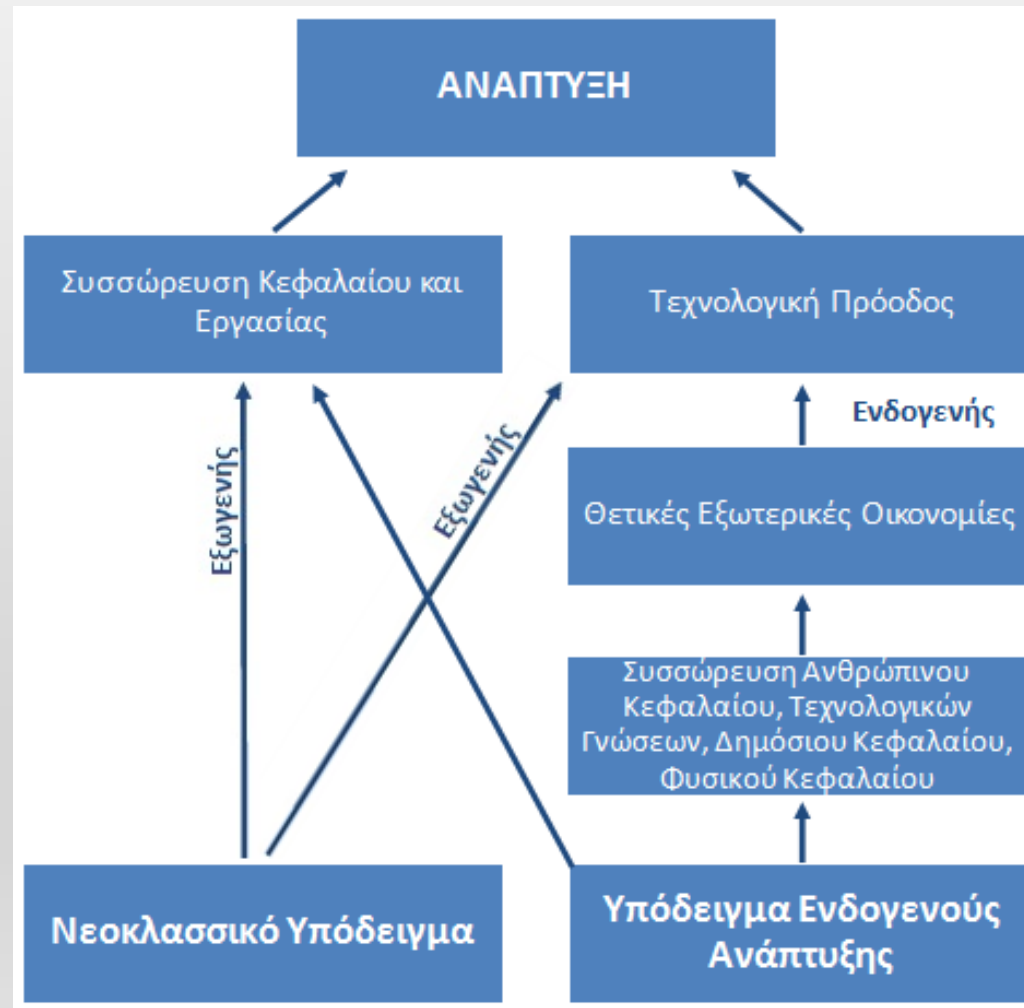
Συγκεκριμένα το αναπτυξιακό όραμα προκαθορίζει άμεσα ή έμμεσα:

- Τις συμμετοχικές διαδικασίες στον Σχεδιασμό και στον Προγραμματισμό
- Τους αναπτυξιακούς στόχους και την αναπτυξιακή στρατηγική, μιας χώρας ή μιας περιφέρειας
- Τους άξονες προτεραιότητας και τη δομή των επιχειρησιακών προγραμμάτων
- Την ενεργοποίηση φορέων και κατοίκων στην αναπτυξιακή προσπάθεια
- Την εσωτερική συνοχή και συνέπεια αξόνων, μέτρων, δράσεων.
- Την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των περιφερειακών προγραμμάτων.

II. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1. Τα Υποδείγματα της Ανάπτυξης

Νεοκλασικό Υπόδειγμα και Υπόδειγμα Ενδογενούς Ανάπτυξης

Βασικά Μέσα της Περιφερειακής Ανάπτυξης

Εξωγενής Ανάπτυξη	Ενδογενής Ανάπτυξη
<ul style="list-style-type: none"> • Πόλοι Ανάπτυξης • Τεχνολογικά Πάρκα • Επιχειρηματικές Περιοχές • Ελεύθερες Βιομηχανικές Ζώνες	<ul style="list-style-type: none"> • Βιομηχανικές Περιοχές & Βιομηχανικοί Τόποι • Τοπικά Παραγωγικά Συστήματα • Τόποι Καινοτόμου Περιβάλλοντος • Αξιοποίηση του Κοινωνικού Κεφαλαίου, Ανθρώπινο δυναμικό και Τοπικά Δίκτυα • Δημιουργική Πόλη • Συστάδες Επιχειρήσεων • Επιστημονικά Πάρκα • Πόλοι Ανταγωνιστικότητας

2. Τα Μοντέλα της Περιφερειακής Ανάπτυξης

- Πολική Ανάπτυξη

Στήριξη της αναπτυξιακής διαδικασίας στην ενδυνάμωση και λειτουργία ενός, ή περιορισμένου αριθμού Πόλων Ανάπτυξης. Ουσιαστικός ρόλος μιας Προωθητικής Δραστηριότητας, που μπορεί να είναι μια μεγάλη επιχείρηση του Δευτερογενή ή Τριτογενή Τομέα ή ένα μεγάλο έργο υποδομής

- Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη

Ισόρροπη ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων της Περιφέρειας (και όχι μόνο των πόλων) με αξιοποίηση όλων των τοπικών πλεονεκτημάτων και της Μικρομεσαίας επιχείρησης και στήριξη σε τοπικούς, φυσικούς και ανθρώπινους πόρους.

- Μικτό Μοντέλο

3. Προσδιορισμός του Αναπτυξιακού Ρόλου των Αστικών Κέντρων

- Μητροπόλεις
Μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις, άνω των 500χιλ. κατοίκων που περιβάλλονται από δορυφόρες πόλεις με συμπληρωματικές λειτουργίες.
- Πόλοι Ανάπτυξης
Μεγάλα αστικά κέντρα, άνω των 100χιλ. Κατοίκων, με μια τουλάχιστον προωθητική δραστηριότητα.
- Πύλες Εισόδου-Εξόδου
Κόμβοι μεταφορών
- Κέντρα Ανάπτυξης
Μικρότερης εμβέλειας πολικά κέντρα
- Μεσαίες Πόλεις
- Ανάδειξη της Έξυπνης και Βιώσιμης Πόλης – Αξιοποίηση των ΤΠΕ

4. Ανάπτυξη Ειδικών Περιοχών-Ολοκληρωμένη Τοπική Ανάπτυξη

- Περιαστικές
- Ορεινές
- Παράκτιες
- Αγροτικές
- Νησιωτικές
- Παραμεθόριες
- Περιοχές σε Παρακμή

5. Κλαδικό Πρότυπο

- Προωθητικές Δραστηριότητες

Δραστηριότητες του Δευτερογενή και του Τριτογενή Τομέα ή ένα μεγάλο έργο υποδομής, που έχουν την ικανότητα να προσελκύουν συμπληρωματικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, να αυξάνουν το εισόδημα και την απασχόληση μιας πόλης.

- Κλαδική Εξειδίκευση Περιφερειών

- Κλάδοι Τοπικής Ανάπτυξης

- Επώνυμα τοπικά προϊόντα

6. Στρατηγικές Υποδομές

- *Επιχειρηματικές* (Β.Ε.ΠΕ., Τεχνολογικά Πάρκα, ΒΙΟ.ΠΑ., Πάρκα Υπηρεσιών, Πάρκα Logistics)

Πρόκειται για οριοθετημένες και ρυμοτομημένες περιοχές, υπό ενιαία διοίκηση, που διαθέτουν τις απαραίτητες υποδομές και εξοπλισμό (ηλεκτροδότηση, υδροδότηση, τηλεπικοινωνίες, βιολογικό καθαρισμό, σύνδεση με κύρια συγκοινωνιακά δίκτυα), υπηρεσίες (τράπεζα, ιατρείο, ερευνητικά κέντρα, κ.λπ.) και διατίθεται με τη μορφή βιομηχανικών γηπέδων ή τυποποιημένων κτιρίων.

- *Τεχνικές-Δίκτυα*

Υδροδότηση, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, υποδομές μεταφορών (Δρόμοι, Λιμάνια, Σιδηρόδρομοι, Αεροδρόμια)

- *Κοινωνικές*, κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμός για εκπαίδευση, υγεία-πρόνοια, πολιτισμό, οργανωμένη κατοικία

7. Ενίσχυση Clustering

- Συστάδες Επιχειρήσεων

γεωγραφικές συγκεντρώσεις διασυνδεόμενων επιχειρήσεων και ιδρυμάτων (πχ ερευνητικά κέντρα) σε συγκεκριμένο κλάδο

- Τοπικές

- Κλαδικές

- Δίκτυα Επιχειρήσεων

- Καθολική Εφαρμογή Clustering

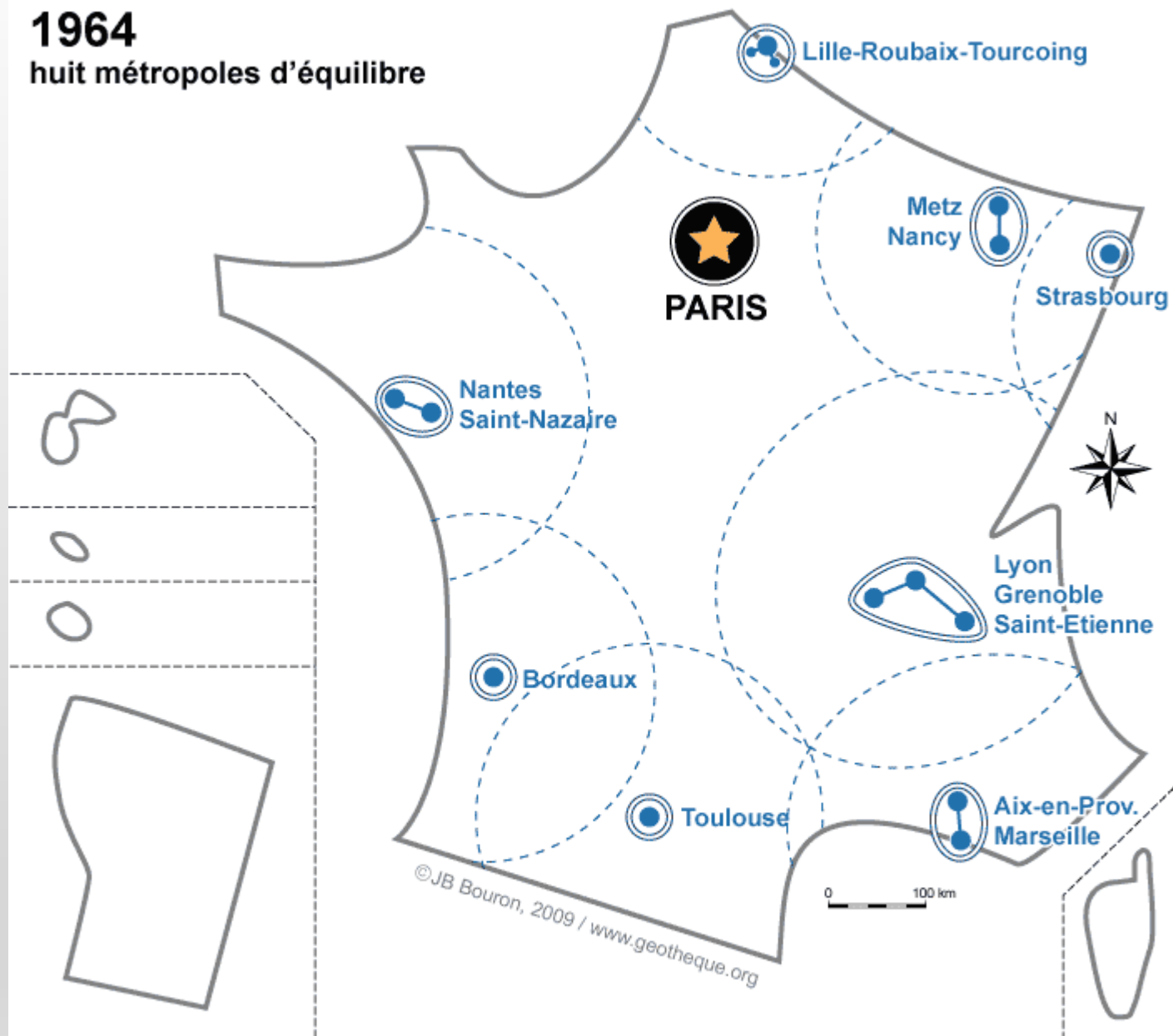
8. Διακυβέρνηση-Συναίνεση–Συμμετοχικές Διαδικασίες

- Κεντρική Κυβέρνηση
- Αυτοδιοίκηση
- Αναπτυξιακοί Φορείς
- Επιχειρήσεις
- Κοινωνικοί Φορείς
- Πολίτες

1964

huit métropoles d'équilibre

A l'origine de la politique des métropoles d'équilibre, la prédominance parisienne jugée excessive

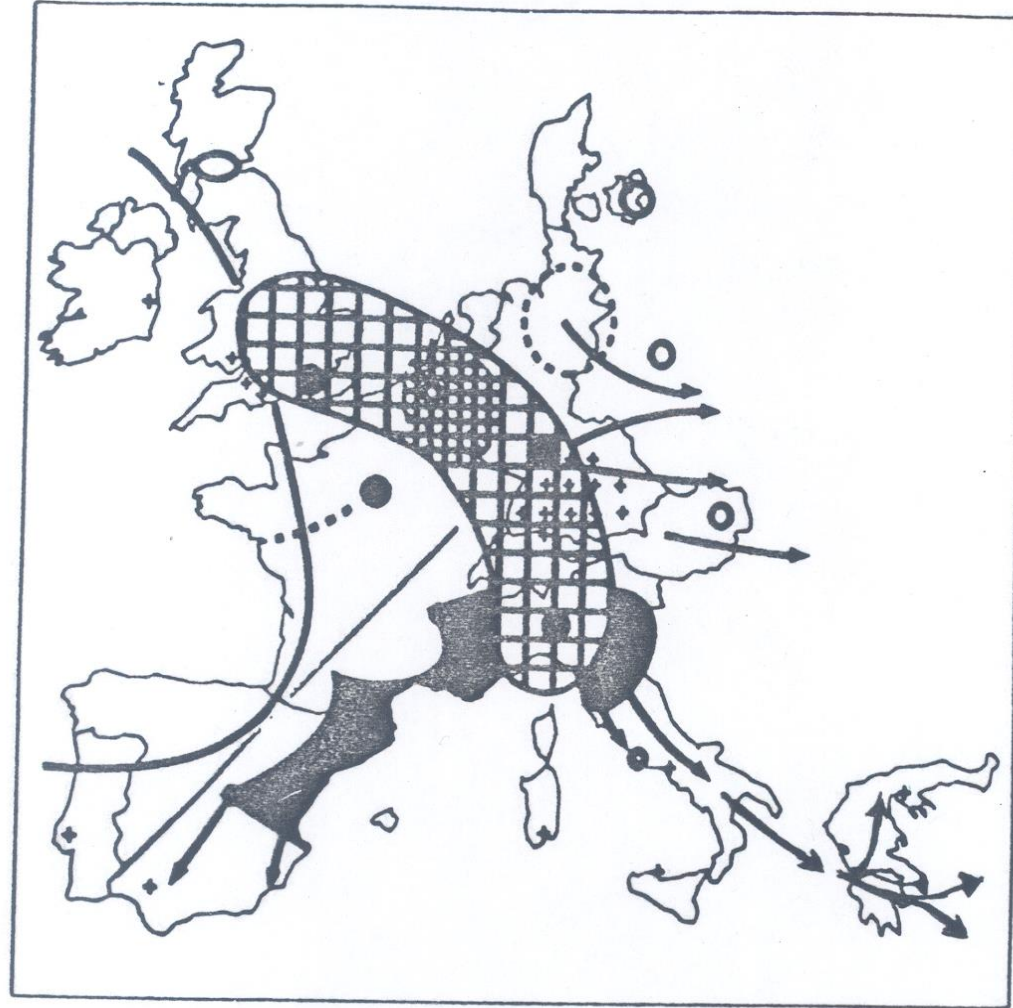

La Délégation à l'Aménagement du Territoire et à l'Action Régionale (DATAR), créée en 1963, est cependant implantée à Paris

Les métropoles d'équilibre sont des grandes villes ou groupes de villes à développer prioritairement pour équilibrer l'influence parisienne

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

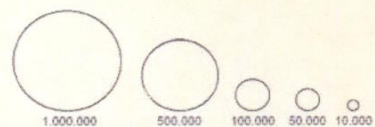
Χάρτης 5: Πύλες - Πόλοι και Άξονες Ανάπτυξης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΟΛΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Μητροπόλεις
- Πρωτεύοντες εθνικοί πόλοι
- Δευτερεύοντες εθνικοί πόλοι
- Λοιποί εθνικοί πόλοι

**ΙΕΡΑΡΧΙΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ 2001**

ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Κύριοι χερσαίοι άξονες ανάπτυξης
- Θαλάσσιοι άξονες σύνδεσης

**ΠΟΛΥΠΟΛΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ
ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

- Περιοχή νησιωτικού πολυπολικού συμπλέγματος
- Κύριες αναπτυξιακές ενότητες

 Εξωτ.: κύριες λειτουργικές συνδέσεις με ηπειρωτική χώρα & Κρήτη.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Νέα στοιχεία:

- Η προσπάθεια ενίσχυσης της **εξωστρέφειας** της οικονομίας των περιφερειών.
- Η **εξειδίκευση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων** σε περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο, μέσω της ενίσχυσης των στρατηγικών υποδομών και της ανάδειξης των προωθητικών δραστηριοτήτων του κάθε αστικού κέντρου.
- Ο σχεδιασμός ένταξης των **δυναμικών αστικών κέντρων στα διευρωπαϊκά δίκτυα** και δημιουργία **αξόνων ανάπτυξης** εθνικής και υπερεθνικής σημασίας.
- Η αξιοποίηση της **Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης**, της προσαρμοσμένης τεχνολογίας και της πολιτικής για την **καινοτομία**, στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Νέα στοιχεία:

- Η ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων, με την προσπάθεια **διασύνδεσης των ενισχυόμενων κλάδων** με συμπληρωματικές δραστηριότητες και με την καλύτερη δυνατή ένταξη των δραστηριοτήτων στο φυσικό και αστικό περιβάλλον.
- Η προώθηση της **ενδογενούς ανάπτυξης**, στηριγμένης σε τοπικούς φυσικούς, επιχειρηματικούς, ανθρωπίνους και πολιτιστικούς πόρους, με έμφαση στις ορεινές και στις νησιωτικές περιοχές.
- Η ενίσχυση της προσπάθειας **μείωσης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων** στις ευκαιρίες για ανάπτυξη, επιχειρηματική δραστηριότητα, επενδύσεις, απασχόληση, επαγγελματική σταδιοδρομία, περίθαλψη, εκπαίδευση.

ΣΑ 2000-2006

ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

- Ορεινές Περιοχές
- Νησιωτικός Χώρος
- Μητροπολιτικά Κέντρα & Αστική Ανάπτυξη

ΣΑ 2000-2006 – Ιεράρχηση Αστικών Συγκεντρώσεων

Μητροπολιτικά κέντρα: Μείζονες αστικές συγκεντρώσεις της χώρας, που έχουν κυρίαρχο αναπτυξιακό ρόλο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και δυνατότητες να διαδραματίσουν διεθνή οικονομικό, συγκοινωνιακό και πολιτιστικό ρόλο. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη.

Πύλες- Κόμβοι των Διευρωπαϊκών Δικτύων: Αστικά κέντρα που λειτουργούν ως πύλες εισόδου και εξόδου στη χώρα και τα οποία μπορούν να αξιοποιήσουν την κομβική τους θέση επί των διευρωπαϊκών δικτύων και να εξειδικεύσουν έναν διεθνή αναπτυξιακό ρόλο. Στην κατηγορία αυτή μπορούν να ενταχθούν η Πάτρα, η Ηγουμενίτσα, η Αλεξανδρούπολη κ.ά.

Πόλοι Ανάπτυξης: Η λειτουργία ενός πόλου προϋποθέτει επαρκές πληθυσμιακό μέγεθος, που συνήθως είναι της τάξεως των 100.000 κατοίκων και άνω, τις αναγκαίες υποδομές και κυρίως την λειτουργία μιας ή περισσοτέρων προωθητικών δραστηριοτήτων, που έχουν την δυνατότητα προσέλκυσης συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και τη διαμόρφωση δυναμικού αναπτυξιακού κλίματος. Στην κατηγορία αυτή μπορούν να ενταχθούν η Πάτρα, η Λάρισα, ο Βόλος, το Ηράκλειο, κ.ά.

ΣΑ 2000-2006 – Ιεράρχηση Αστικών Συγκεντρώσεων

Πόλοι Διασυνοριακής Συνεργασίας: Παραμεθόρια αστικά κέντρα, τα οποία βρίσκονται κοντά σε βασικούς άξονες μεταφορών και διαθέτουν χαρακτηριστικά πόλων ανάπτυξης. Τέτοια αστικά κέντρα είναι τα Γιάννενα, η Κοζάνη, η Καβάλα, η Δράμα, η Ξάνθη, η Κομοτηνή, η Αλεξανδρούπολη, κ.ά.

Κέντρα Ανάπτυξης Παραμεθόριων ή Νησιωτικών Περιοχών: Οι παραμεθόριες ηπειρωτικές ή νησιωτικές περιοχές έχουν ανάγκη από την ανάπτυξη των αστικών κέντρων, που λειτουργούν ως τόποι συγκέντρωσης παραγωγικών δραστηριοτήτων και παροχής υπηρεσιών. Η λειτουργία τέτοιων κέντρων, με εξειδικευμένο αναπτυξιακό ρόλο, έχει τεράστια σημασία για την ισόρροπη ανάπτυξη και τη συνοχή του ελληνικού χώρου. Ως τέτοια κέντρα, θα μπορούσαν να είναι η Αλεξανδρούπολη, η Μυτιλήνη, η Χίος, η Ρόδος, η Σύρος, η Κάλυμνος, η Κως κ.ά.

ΣΑ 2000-2006 – Ιεράρχηση Αστικών Συγκεντρώσεων (συνέχεια)

Ευρύτερες Αστικές Συγκεντρώσεις: Ιδιαίτερος σχεδιασμός πρέπει να γίνει για τις υπάρχουσες ευρύτερες αστικές συγκεντρώσεις, που διαμορφώθηκαν τα τελευταία χρόνια και οι οποίες δεν απεικονίζονται στην τελευταία απογραφή, όπως η περίπτωση της Χαλκίδας-Οινοφύτων- Σχηματαρίου, ή του τριγώνου Δράμας- Καβάλας –Ξάνθης (του λεγόμενου αναπτυξιακού «ν»). Απαιτούν ιδιαίτερο σχεδιασμό για τις υποδομές τους και για την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων τους. Το φαινόμενο αυτό πρέπει να διερευνηθεί στο σύνολο της χώρας, δεδομένου ότι ο πληθυσμός των μεγάλων αστικών κέντρων είναι κατά πολύ μεγαλύτερος του απογραφέντος, ενώ **Αξονικές και Ευρύτερες Αστικές Συγκεντρώσεις** παρατηρούνται ήδη κατά μήκος πολλών βασικών οδικών αξόνων, ενώ εν δυνάμει τέτοιες συγκεντρώσεις διαφαίνονται στο απώτερο μέλλον, κυρίως μετά την ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων μεταφορικών αξόνων της χώρας (π.χ. Εγνατία Οδός, Δυτικός Άξονας).

Κέντρα Περιφερειακής, Νομαρχιακής και Τοπικής Ανάπτυξης: λοιπά δυναμικά περιφερειακά αστικά κέντρα, πρωτεύουσες νομών και τοπικά κέντρα ανάπτυξης, στηριζόμενα από τον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ

Άξονας	Κύριος Κόμβος	Συνδεδεμένα Αστικά Κέντρα	Επέκταση - Σύνδεση	Κύριοι Στόχοι
ΠΑΘΕ	Αθήνα Θεσσαλονίκη	Πάτρα Βόλος Λάρισα	Βαλκάνια Αν. Ευρώπη Ευρωπαϊκή Ένωση	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάδειξη Ευρωπαϊκού και Βαλκανικού Ρόλου Αθήνας και Θεσσαλονίκης • Αξιοποίηση Συστήματος Συνδυασμένων Μεταφορών • Ενίσχυση μεγάλων Αστικών Κέντρων
ΕΓΝΑΤΙΑ	Θεσσαλονίκη	Αλεξανδρού-πολη Κομοτηνή Ξάνθη Καβάλα Κοζάνη Γιάννενα Ηγουμενίτσα	Βαλκάνια Ευρωπαϊκή Ένωση Παρευξείνια Ζώνη	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάδειξη Βαλκανικού, Παρευξείνιου και Ευρωπαϊκού Ρόλου Θεσσαλονίκης • Ενίσχυση Απομονωμένων Περιφερειών (Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης) • Αξιοποίηση Συστήματος Συνδυασμένων Μεταφορών
ΔΥΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ	Πάτρα	Καλαμάτα Αγρίνιο Άρτα Αθήνα Γιάννενα Ηγουμενίτσα	Αλβανία Λοιπά Βαλκάνια Ιταλία	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη Δυτικής Ελλάδας • Αξιοποίηση Συστήματος Συνδυασμένων Μεταφορών • Αξιοποίηση της γειτνίασης με τη Δ.. Ευρώπη

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Δημιουργία υποδομών και υπερδομών στους ακόλουθους τομείς:

- Παραγωγικές υπηρεσίες (Διοίκηση επιχειρήσεων και υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις)
- Έρευνα και Ανάπτυξη, Υψηλή Τεχνολογία και Καινοτόμες Δράσεις
- Πολιτισμός – Τουρισμός
- Εμπόριο – Διαμετακόμιση
- Ναυτιλία
- Βιομηχανία
- Διαχείριση αστικού κύκλου

α) **Ενίσχυση των «νέων» επιχειρηματικών υποδομών των Αστικών Κέντρων:**

- **ΒΕΠΕ**
- **ΒΙΟΠΑ**
- **Πάρκα Παραγωγικών Υπηρεσιών**
- **ΒΙΠΕ Θαλάσσιου Μετώπου**
- **Περιοχές Εταιρειών Αποθήκευσης και Μεταφορών**
- **Τεχνολογικά Πάρκα**
- **Περιοχές Εμπορίου**
- **Οργάνωση των Βιομηχανικών Συγκεντρώσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στη προστασία του περιβάλλοντος και στην διευθέτηση των χρήσεων γης**

**β) Ενίσχυση Υπερδομών και Υποδομών της Πόλης.
Οι παρεμβάσεις αυτές αφορούν:**

- Την Ανάδειξη της Ταυτότητας της Πόλης
- Την Ποιότητα Κατοικίας
- Το Αστικό Πράσινο
- Την Προστασία και την Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος
- Την Κυκλοφορία και την Στάθμευση Οχημάτων
- Τις Υπηρεσίες Εκπαίδευσης
- Την Ανάπλαση – Ανάδειξη Αστικών Περιοχών, ιστορικών Κέντρων κ.λπ.
- Τις Υπηρεσίες και τις Υποδομές Αναψυχής
- Τις Υπηρεσίες Υγείας
- Την Διασφάλιση Συνθηκών Ασφάλειας
- Την Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής και την Αντιμετώπιση του Κοινωνικού Αποκλεισμού

γ) Προσδιορισμός Προωθητικών Δραστηριοτήτων για κάθε Αστικό Κέντρο και διαμόρφωση πολιτικής προσέλκυσης, εγκατάστασης και στήριξης Προωθητικών Δραστηριοτήτων

ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

ΦΑΣΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
1. Αστικοποίηση	Μεγάλες συγκεντρώσεις πληθυσμού και δραστηριοτήτων	<ul style="list-style-type: none"> • Ένταση αρνητικών εξωτερικών οικονομιών • Προβλήματα ρύπανσης και μίξης χρήσεων γης • Αύξηση χρόνου και κόστους μεταφοράς • Ανεπάρκεια χώρων για επεκτάσεις δραστηριοτήτων
2. Προαστειοποίηση	Μετακίνηση νοικοκυριών μέσων και υψηλών εισοδημάτων σε προάστια με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης Μετακίνηση επιχειρήσεων ελεύθερης εγκατάστασης σε προάστια κατά μήκος των οδικών αρτηριών	<ul style="list-style-type: none"> • Ένταση μετακινήσεων και των αρνητικών εξωτερικών οικονομιών • Επέκταση των προβλημάτων του κέντρου και στα προάστια • Νέα περιβαλλοντικά προβλήματα
3α. Αποαστικοποίηση	Εγκατάλειψη του κέντρου από τους κατοίκους του και απομάκρυνση δραστηριοτήτων του τριτογενή κυρίως τομέα	<ul style="list-style-type: none"> • Κατάληψη του κέντρου της πόλης από οχλούσες, ημιπαράνομες ή παράνομες δραστηριότητες • Δημιουργία διαφόρων μορφών γκέτο • Προβλήματα ασφάλειας στο κέντρο της πόλης
3β. Ανάπτυξη Νέων οικισμών	Μετακίνηση νοικοκυριών υψηλών εισοδημάτων από τα υποβαθμιζόμενα προάστια σε νέους οικισμούς με καλύτερες συνθήκες κατοικίας	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία νέων οικισμών • Προβλήματα Χωροταξικής Οργάνωσης • Νέες απαιτήσεις σε υποδομές (μεταφορές, ενέργεια, υδροδότηση) • Κατάληψη αγροτικής γης • Νέα περιβαλλοντικά προβλήματα
4. Επαναστικοποίηση	Επάνοδος νοικοκυριών από νέους οικισμούς ή προάστια στο Κέντρο	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπλάσεις περιοχών του κέντρου • Πολεοδομικές παρεμβάσεις

ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Ποσοστό Έκτασης 42,3%
- Ποσοστό Πληθυσμού 9,2%

Ποσοστιαία τομεακή κατανομή απασχόλησης στον Ορεινό Χώρο

Τομείς

- Πρωτογενής 44,1%
- Υπηρεσίες 12,6%
- Εμπόριο-Τουρισμός 10%

Ποσοστό Ορεινού Χώρου στη συνολική έκταση ανά Περιφέρεια

- Ήπειρος 74,2%
  - Δυτική Μακεδονία 51,9%
  - Πελοπόννησος 50%
-
- Χώρα 42,3%

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΙΝΟΜΕΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Τύπος Περιοχής	Τάσεις - Ανάγκες
1. Σχετικά Ανεπτυγμένες Ορεινές Περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> –Βελτίωση οικονομικών και δημογραφικών μεγεθών –Συγκρούσεις χρήσεων γης και γενικότερα περιβαλλοντικές πιέσεις –Ανεπάρκεια υποδομών για διάχυση της ανάπτυξης σε παρακείμενες περιοχές –Υστέρηση του ρυθμού αύξησης υποδομών και προσφοράς σε σχέση με το ρυθμό αύξησης της ζήτησης –Υστέρηση στο επίπεδο κατάρτισης του εργατικού δυναμικού –Ανάγκη βελτίωσης επιπέδου παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών
2. Δυναμικές Ορεινές Περιοχές με Αναξιοποίητους Πόρους	<ul style="list-style-type: none"> –Σημειακή έναρξη αξιοποίησης τοπικών πλεονεκτημάτων –Ρυθμός αύξησης της ζήτησης πολύ ταχύτερος της προσφοράς –Μεγάλη υστέρηση υποδομών και δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού –Ζημιές στο περιβάλλον - έλλειψη μηχανισμών προστασίας
3. Εσωτερικές Ορεινές Περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> –Ταχεία πληθυσμιακή αποψίλωση και δημογραφική γήρανση –Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης υφιστάμενης υποδομής –Σταδιακή υποβάθμιση της λειτουργικότητας των υποδομών –Ανεπάρκεια κοινωνικών υπηρεσιών –Εγκατάλειψη παραδοσιακών δραστηριοτήτων –Σοβαρές αδυναμίες πρόσβασης και επικοινωνίας

ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΡΕΙΝΟ ΧΩΡΟ

- Μετασχηματισμός της αγροτικής δραστηριότητας**
- Εκτατική ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού**
- Στήριξη της οικοτεχνίας και βιοτεχνίας μικρής κλίμακας**
- Συγκρότηση ορεινών κέντρων ανάπτυξης ανά Μικροπεριφέρεια Προγραμματισμού**
- Βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασης στα ορεινά κέντρα**

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Βασικοί στρατηγικοί στόχοι:

Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη. Παράλληλη και ταυτόχρονη ενεργοποίηση όλων των παραγωγικών και αναπτυξιακών τομέων, σε απόλυτη μεταξύ τους συνέργια

Διασύνδεση και συνοχή. Η γεωγραφική ασυνέχεια του νησιωτικού χώρου δεν πρέπει να ταυτίζεται με την κοινωνική ή οικονομική ασυνέχεια

Ποιότητα - Περιβάλλον. Οργανική εναρμόνιση του το φυσικού περιβάλλοντος με τις νέες τεχνολογίες, τον πολιτισμό, τις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, σε μια σχέση αειφορίας για την ποιοτική αναβάθμιση του νησιωτικού χώρου

Κατευθύνσεις δράσεων για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων:

- Έμφαση στην ποιότητα έναντι της ποσότητας
- Αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και του πολιτιστικού πλούτου
- Ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού με στήριξη του από κεντρικούς ή άλλους φορείς για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων
- Ενίσχυση των δραστηριοτήτων έρευνας και της εισαγωγής καινοτομιών στις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες
- Οργανωτικές παρεμβάσεις και συμπληρωματικές δράσεις για την αξιοποίηση των έργων που έχουν υλοποιηθεί ή υλοποιούνται

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

- Τα νησιά και τα νησιωτικά συμπλέγματα καλύπτουν το **18,8% του εθνικού εδάφους (24.739,4 τ.χλμ.)**.
- Η Ελλάδα απαριθμεί συνολικά 9.837 θαλάσσια νησιωτικά εδάφη (νησιά, νησίδες, βραχονησίδες και ερημονήσια), κατατάσσοντάς την στις πρώτες θέσεις μεταξύ των νησιωτικών χωρών του κόσμου.
- Αποκλειστικά νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας: το Βόρειο Αιγαίο, το Νότιο Αιγαίο, τα Ιόνια Νησιά και η Κρήτη, οι οποίες καταλαμβάνουν το **14,97% της έκτασης και το 12,06% του πληθυσμού της χώρας (1.322.817 κατ.)**.
- Τα Ιόνια νησιά αποτελούν συνοριακή περιοχή της χώρας, ενώ οι υπόλοιπες περιοχές αποτελούν συνοριακές περιοχές των εξωτερικών συνόρων της Ε. Ε.
- Σύμφωνα με εκτιμήσεις, σήμερα κατοικούνται 112 νησιά, με μόνιμο πληθυσμό, ενώ άλλα 100 περίπου έχουν κατοικηθεί στο πρόσφατο παρελθόν και πολλά εξ αυτών παρουσιάζουν και σήμερα εποχικούς κατοίκους.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ:

- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας
- Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία
- Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή
- Θεσμικό Περιβάλλον
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης

ΧΩΡΙΚΕΣ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ:

- Βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών
- Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών
- Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία
- Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία

ΕΣΠΑ 2007-2013

Η νέα στρατηγική της ανάπτυξης των αστικών κέντρων - συστατικά στοιχεία :

- **Πολυκεντρικότητα.**
- Ενίσχυση των τάσεων **δικτύωσης** μεταξύ αστικών κέντρων.
- Βελτίωση και ανάπτυξη των **υποδομών** και περιορισμός της αστικής διάχυσης.
- **Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων** (αύξηση πρασίνου και κοινόχρηστων χώρων, ολοκληρωμένες υποδομές αστικών εξυπηρετήσεων, αστικές αναπλάσεις, δίκτυα πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, μείωση των οικιακών αποβλήτων).
- Αντιμετώπιση των **κοινωνικών προβλημάτων** στα αστικά κέντρα.
- Βελτίωση των **πληροφοριών** σχετικά με τις **εξελίξεις στα αστικά κέντρα.**

Προγραμματική Περίοδος 2007-2013 - Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

Αναδιατύπωση της τυπολογίας της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου:

- **Μητροπολιτικά Κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης.** Οι συγκεκριμένες (μητροπολιτικές) περιοχές θα πρέπει να θεωρούνται σε επίπεδο ημερησίων συστημάτων των συγκεκριμένων κέντρων τα οποία, καθώς ολοκληρώνονται τα βασικά μεγάλα έργα υποδομών (οδικοί άξονες, σιδηρόδρομος), τείνουν και αυτά να διευρύνονται σημαντικά. Έτσι το ημερήσιο σύστημα της Αθήνας-Αττικής μπορεί να θεωρηθεί, ότι επεκτείνεται μέχρι Χαλκίδα, Λειβαδιά, και Θήβα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, μέχρι Κόρινθο, Κιάτο, Άργος και Ναύπλιο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς και μέχρι τα νησιά του Αργοσαρωνικού (ανήκουν στην Περιφέρεια Αττικής) αλλά και μέχρι τα βορειότερα νησιά των Κυκλάδων.
- **Αστικά Κέντρα Διαπεριφερειακής Σημασίας, Δικτυώσεις Αστικών Κέντρων και Κέντρα Ειδικής Σημασίας,** όπως οι Πύλες ή οι Κόμβοι.
- **Μεγάλα Αστικά Κέντρα του Νησιωτικού Χώρου.**

Βασικά κριτήρια προσδιορισμού των πόλων ανάπτυξης:

- Το πληθυσμιακό μέγεθος των πόλεων ή των πολεοδομικών συγκροτημάτων και η πληθυσμιακή τους δυναμική
- Η θέση των πόλεων σε σχέση με τους υφιστάμενους και τους επιδιωκόμενους άξονες ανάπτυξης
- Η διοικητική σημασία
- Η διαθεσιμότητα υποδομών έρευνας και υγείας
- Η δομή και η δυναμική του παραγωγικού προτύπου
- Η ύπαρξη στοιχείων δικτυώσεων με γειτονικά αστικά κέντρα

Πόλοι ανάπτυξης στο ΕΣΠΑ 2007-2013 :

- **Αθήνα (ΠΣ) – Αττική**
- **Θεσσαλονίκη (ΠΣ)**
- **Πάτρα**
- **Ηράκλειο- Χανιά**
- **Λάρισα- Βόλος**
- **Γιάννενα**
- **Καβάλα- Δράμα- Ξάνθη**
- **Καλαμάτα**
- **Αλεξανδρούπολη- Κομοτηνή**
- **Ρόδος**
- **Κοζάνη- Πτολεμαΐδα**

Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Πόλοι Ανάπτυξης, οι οποίοι περιλαμβάνουν:

1. Τα Μητροπολιτικά Κέντρα: Αθήνα, Θεσσαλονίκη.
2. Τους Πρωτεύοντες Εθνικούς Πόλους: Πάτρα, Ιωάννινα, δίπολο Λάρισας-Βόλου, δίπολο Ηρακλείου- Χανίων, δίπολο Κομοτηνής-Αλεξανδρούπολης.
3. Τους Δευτερεύοντες Εθνικούς Πόλους: Κέρκυρα, Κοζάνη, Λαμία, Καβάλα, Ρόδος, Ερμούπολη, Μυτιλήνη, Χίος.
4. Τους Λοιπούς Εθνικούς Πόλους: Αργίτιο, Δράμα, Καρδίτσα, Κατερίνη, Ξάνθη, Σέρρες και Τρίκαλα και τα Δίκτυα Συνεργασίας Κοζάνη-Πτολεμαΐδας, Άρτας-Πρέβεζας-Λευκάδας, Πύργου- μαλιάδας, Τρικάλων-Καρδίτσας, Μεσολογγίου-Αργινίου.

Άξονες Ανάπτυξης, στους οποίους περιλαμβάνονται:

1. Ο Ανατολικός Χερσαίος Άξονας, κατά μήκος του ΠΑΘΕ.
2. Ο Βόρειος Άξονας, κατά μήκος της Εγνατίας Οδού.
3. Ο Δυτικός Άξονας, κατά μήκος της Ιόνιας Οδού.
4. Ο Άξονας της Κεντρικής Ενδοχώρας, κατά μήκος του Ε65.
5. Ο Διαγώνιος Άξονας, κατά μήκος του οδικού άξονα Λαμία-Ιτέα-Άμφισσα-Αντίρριο-Πάτρα.
6. Ο Άξονας της Κεντρικής Πελοποννήσου, κατά μήκος του οδικού άξονα Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα-Σπάρτη-Γύθειο.
7. Ο Άξονας της Κρήτης, κατά μήκος του βορείου οδικού άξονα Σητεία-Καστέλλι Κισσάμου.

Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Διεθνείς και Διαπεριφερειακές Πύλες Εισόδου, στις οποίες περιλαμβάνονται:

1. Οι Πύλες-Λιμένες, όπως ο Πειραιάς, η Θεσσαλονίκη, η Κέρκυρα, η Ρόδος, το Ηράκλειο σε συνδυασμό με τη Σούδα, η Πάτρα και η Ηγουμενίτσα.
2. Οι Εσωτερικές Πύλες, όπως η Κακαβιά προς Αλβανία, ο Προμαχώνας προς Βουλγαρία και μελλοντικά, οι Κήποι προς Τουρκία και η Ιεροπηγή προς Αλβανία (Δυρράχιο).

Πολυπολικό Αναπτυξιακό Σύμπλεγμα Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, που περιλαμβάνει τις χωρικές ενότητες:

1. Λέσβου-Χίου.
2. Σάμου-Ικαρίας.
3. Σύρου-Πάρου-Νάξου.
4. Ρόδου-Κω-Καλύμνου.

Συγκριτική τυπολογία ελληνικών αστικών συγκεντρώσεων στο βασικό προγραμματικό πλαίσιο χωρικής και περιφερειακής ανάπτυξης, μετά το 2000

	<i>ΣΑ-ΚΠΣ 2000-2006</i>	<i>ΕΣΠΑ 2007-2013</i>	<i>ΓΠΧΣ</i>
<i>Κύριες κατηγορίες αστικών συγκεντρώσεων</i>	<ul style="list-style-type: none"> •Μητροπολιτικά κέντρα •Πύλες- Κόμβοι Διευρωπαϊκών Δικτύων •Πόλοι Ανάπτυξης •Πόλοι Διασυνοριακής Συνεργασίας •Κέντρα Ανάπτυξης Παραμεθόριων ή Νησιωτικών Περιοχών •Ευρύτερες Αστικές Συγκεντρώσεις, Άξονες Ανάπτυξης (χωρίς εξειδίκευση) •Κέντρα Περιφερειακής, Νομαρχιακής, Τοπικής Ανάπτυξης 	<ul style="list-style-type: none"> •Μητροπολιτικά Κέντρα •Αστικά Κέντρα Διαπεριφερειακής Σημασίας, Δικτυώσεις Αστικών Κέντρων, Κέντρα Ειδικής Σημασίας •Μεγάλα Αστικά Κέντρα του Νησιωτικού Χώρου 	<ul style="list-style-type: none"> •Πόλοι Ανάπτυξης (Μητροπολιτικά Κέντρα, Πρωτεύοντες, Δευτερεύοντες και Λοιποί Εθνικοί Πόλοι) •Άξονες Ανάπτυξης (με σαφή εξειδίκευση) •Διεθνείς και Διαπεριφερειακές Πύλες Εισόδου •Πολυπολικό Αναπτυξιακό Σύμπλεγμα Βορείου και Νοτίου Αιγαίου

Ελληνικός Περιφερειακός Προγραμματισμός

```
graph TD; A[Ελληνικός Περιφερειακός Προγραμματισμός] --> B[Επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν από:]; A --> C[Αξιοποίηση ευκαιριών που αφορούν:];
```

Επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν από:

- Νέες Προκλήσεις
- Γεωγραφικούς Παράγοντες, Ορεινούς Όγκους, Νησιωτικότητα
- Απόσταση από τις Ευρωπαϊκές Αναπτυξιακές Συγκεντρώσεις, τους Κύριους Άξονες και τα σημαντικά Διευρωπαϊκά και Πανευρωπαϊκά Δίκτυα
- Περιφερειακές και Ενδοπεριφερειακές Ανισότητες

Αξιοποίηση ευκαιριών που αφορούν:

- Την ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας και της Εξωστρέφειας της Ελληνικής Οικονομίας
- Τους Πόλους Ανάπτυξης, τους Άξονες Ανάπτυξης και τα Δυναμικά Αστικά Κέντρα
- Το Ανθρώπινο Δυναμικό και την Τοπική Ανάπτυξη
- Την Καινοτομία, την Κοινωνία της Γνώσης και την Τεχνολογία
- Τις Στρατηγικές Υποδομές

Κύρια οφέλη της σύνδεσης του Ελληνικού με τον Περιφερειακό Προγραμματισμό της Ε.Ε.

- Απόκτηση εμπειρίας και δομών στον Περιφερειακό Προγραμματισμό (όπου η χώρα δεν είχε παράδοση)
- Λειτουργία και στήριξη παράλληλων χρηματοπιστωτικών και υποστηρικτικών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, Τεχνολογικοί και Ερευνητικοί Οργανισμοί κ.ά.)
- Ύπαρξη Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που χρηματοδοτούν κατά περιόδους εξειδικευμένες δράσεις, καθώς και άλλων συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων - Εξασφάλιση πρόσθετων χρηματοδοτήσεων και εμπειρίας, κυρίως στον τοπικό αναπτυξιακό προγραμματισμό

Κύρια οφέλη της σύνδεσης του Ελληνικού με τον Περιφερειακό Προγραμματισμό της Ε.Ε.

- Διαμόρφωση ενιαίας ευρωπαϊκής στρατηγικής σε τομείς καίριας σημασίας (Μεταφορές και Διευρωπαϊκά Δίκτυα, Ενέργεια, Περιβάλλον, Καινοτομία κ.ά.)
- Προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας και της ενιαίας αναπτυξιακής αντίληψης στον Ευρωπαϊκό Χώρο

Αδυναμίες Ελληνικού Περιφερειακού Προγραμματισμού

- **Απουσία παράδοσης στον περιφερειακό προγραμματισμό** (έλλειψη εμπειρίας και απαιτούμενης τεχνογνωσίας, δομών και μηχανισμών διαμόρφωσης και υλοποίησης περιφερειακών προγραμμάτων).
- **Μηχανιστική προσαρμογή της χώρας στον περιφερειακό προγραμματισμό της ΕΕ** (ένταξη συμβατών μέτρων και δράσεων, με κύριο σκοπό την έγκαιρη και σύμφωνη με τους Κανονισμούς διεκπεραίωση της διαδικασίας και την απορρόφηση των χρηματοδοτικών πόρων).
- **Εργοκεντρικός και κλαδοκεντρικός χαρακτήρας.** Ουσιαστικά οι προτάσεις και οι δράσεις κατευθύνονται σε έργα υποδομών ή σε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

- **Περιφερειακός προγραμματισμός χωρίς συγκεκριμένη αναπτυξιακή στρατηγική** (η διαμόρφωση εθνικής αναπτυξιακής περιφερειακής στρατηγικής θα επιτρέψει στη χώρα να διαμορφώσει εθνικές επιλογές, χωρίς να ακολουθεί άκριτα και πολλές φορές αναποτελεσματικά, επιλογές που επιβάλλει η ΕΕ).
- **Συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης** (έλλειψη ουσιαστικής αποκέντρωσης – προώθηση επιλογών κεντρικής κυβέρνησης).

Προτάσεις αντιμετώπισης των υπαρχόντων περιορισμών στον περιφερειακό αναπτυξιακό προγραμματισμό

- **Ορθολογική οριοθέτηση των χωρικών μονάδων σε όλα τα επίπεδα**, με συνδυασμό κριτηρίων πόλωσης (χωρικών σχέσεων, ροών και αλληλεξαρτήσεων) και ομοιογένειας (γεωγραφικής και κοινωνικοοικονομικής).
- **Ακριβής διάκριση και αναβάθμιση των αρμοδιοτήτων όλων των βαθμίδων της Αυτοδιοίκησης**, καθώς και ουσιαστική ενίσχυση της διοικητικής και προγραμματικής τους ικανότητας.
- **Αναβάθμιση του στατιστικού συστήματος και διασφάλιση της διαθεσιμότητας στοιχείων σε τοπικό επίπεδο**, όπως σε επίπεδο Δήμου, καθώς και ειδικών ανθρωπογεωγραφικών ενοτήτων όπως τα νησιά, οι ορεινές περιοχές κ.ά.

Εναλλακτικές λύσεις για τον τύπο των Περιφερειακών Προγραμμάτων

1. Περιφερειακός αναπτυξιακός προγραμματισμός μόνο σε κεντρικό επίπεδο με **κατάργηση των ΠΕΠ και την αντικατάστασή τους με ουσιαστικά Επιχειρησιακά Προγράμματα, με συγκεκριμένο χωρικό προσανατολισμό,** όπως: Αστική Ανάπτυξη και Ανάδειξη Δυναμικών Πόλων, Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη Αγροτικού Χώρου, Ανάπτυξη Ορεινών Περιοχών, Νησιωτική Ανάπτυξη κ.λπ. Η λύση αυτή θα διευκολύνει τόσο προς την κατεύθυνση του ορθολογικού προγραμματισμού, όσο και την εξοικονόμηση πόρων.

2. Διατήρηση των ΠΕΠ με παράλληλη ουσιαστική **ενίσχυση της προγραμματικής αυτοδυναμίας των περιφερειών** και τη διαμόρφωση αναπτυξιακής στρατηγικής κάθε περιφέρειας.

Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική και Ευρωπαϊκή Ένωση: Γενική Ποσοτική Αποτίμηση

Συνολικό ύψος Κοινοτικής Χρηματοδότησης 2007-13 (ΕΣΠΑ, ΕΠΑΑ, ΕΠΑΛ): **24,3 δις €**

Κατά μέσο όρο **σε ετήσια βάση** από τα προγράμματα αυτά:

3,5 δις €

Εθνική Συνεισφορά (μέσω του συστήματος των ιδίων πόρων) στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό για το 2009:

2,374 δις €

Εκτιμώμενο μέσο ετήσιο πλεόνασμα:

1,126 δις €

Το μέσο ετήσιο πλεόνασμα των εισροών της Ε.Ε., δεν είναι αυτής της τάξης μεγέθους που φαίνεται αρχικά, για τρεις κύριους λόγους:

- 1) **Δεν απορροφάται το συνολικό προβλεπόμενο ποσό** της κάθε περιόδου, λόγω καθυστερήσεων δημιουργίας των δομών του προγραμματισμού, των διαδικασιών των προγραμμάτων, της υλοποίησης των ιδίων των έργων κ.λπ.
- 2) Οι πόροι της Ε.Ε. συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕΠ. **Τμήμα όμως της αποτίμησης του Προϊόντος αφορά αλλοδαπούς κατόχους συντελεστών της παραγωγής** και μεταφέρεται στο εξωτερικό, συνιστώντας έτσι Εισόδημα άλλων χωρών (π.χ. ξένες εργοληπτικές εταιρείες, ξένοι προμηθευτές υλικού εξοπλισμού κ.λπ.).
- 3) Η στρατηγική και οι διαδικασίες του Προγραμματισμού **διαμορφώνονται εξωγενώς και σε ασφυκτικό πλαίσιο**, με αποτέλεσμα να μειώνεται η αναπτυξιακή επίδραση των προς αξιοποίηση πόρων.